

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА АРХЕОЛОГИЈУ

Број: 5454
31.03.202 године

**ЕТИЧКИ КОДЕКС
ОДЕЉЕЊА ЗА АРХЕОЛОГИЈУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Етички кодекс Одељења за археологију Филозофског факултета Универзитета у Београду (у даљем тексту: Кодекс) садржи заједничке основне вредности и смернице исправног археолошког истраживања и професионалног понашања. Кодекс дефинише одговорност према професији и очувању археолошког записа, као и одговорност према интересима јавности.

Заснива се на чињеници да су археолошка налазишта и археолошки запис драгоцени, осетљиви и необновљиви трагови прошлости.

ПРИНЦИПИ И СМЕРНИЦЕ

Принцип 1: Одговорно управљање – одговорност за целокупан извор археолошких података

Археолошки запис – археолошки материјалструктуре *in situ*, археолошке збирке, документација и извештаји – необновљив су ресурс. Пажљиво и одговорно управљање археолошким записима и њихова дугорочна заштита одговорност је сваког археолога,¹ а у корист целокупне јавности.

Археолошка сазнања треба да унапреде разумевање прошлости, као и упознавање јавности са значајем археолошких остатака и потребом за њиховим дугорочним очувањем.

Археолози треба да се активно залажу за трајно очување, доступност и одговорну употребу археолошке документације, извештаја и збирки.

Недопуштено је свако кривотворење било ког елемента археолошког записа.

СМЕРНИЦЕ

1. Ископавања и рекогносцирања:

- Истраживање археолошких локалитета врши се на основу највиших могућих садашњих професионалних стандарда.
- Истраживачки тим треба да има адекватну обуку, искуство, простор за

¹ Термини изражени у Кодексу у граматичко мушком роду подразумевају мушки и женски род лица на која се односе.

рад и другу неопходну подршку потребну за извођење истраживачког програма.

- Истраживачи су дужни да што целовитије прикупе све елементе археолошког записа, укључујући и органске остатке.
- Сазнања и документација добијена током истраживања археолошких извора део су археолошког записа и њима исто треба одговорно да се управља.
- Приликом анализе археолошког материјала, када год је могуће, требало би користити савремене методе и укључити одговарајуће стручњаке.
- Када год је могуће, охрабрује се употреба недеструктивних метода истраживања уместо ископавања.

2. Очување/конзервација:

- Подржава се конзервација археолошког наслеђа и дуготрајна заштита археолошких података.
- Сви истраживачки пројекти, од самог почетка, треба да имају специфичне планове за заштиту, очување – конзервацију и депоновање елемената археолошког записа.

3. Узорковање археолошких објеката, артефаката и екофаката за специјалистичке анализе:

- Неопходно је да истраживач дефинише циљ и стратегију узорковања и одабере одговарајући материјал за узорковање.
- Неопходно је да истраживач детаљно документује материјал пре узорковања (фотографисање и прикупљање релевантних података пре узорковања, као што су метрички и тафономски подаци).
- Препоручује се да истраживач изабере што мањи део материјала за узорковање у складу са потребама специјалистичких анализа, односно кад год је могуће да искористи исти узорак за различите анализе.
- Препоручује се да истраживач сарађује са релевантним стручњацима (археолозима, биоархеолозима задуженим за примарну анализу материјала), од избора узорака за анализе, преко узорковања, до интерпретације и објављивања резултата истраживања.

4. Истраживања која укључују хумане остатке:

- Неопходно је гарантовати да ће хумани остаци бити третирани са поштовањем.

Принцип 2: Доступност података – извештавање и публикавање

Знања о археолошком запису стечена археолошким истраживањима морају да буду представљена у приступачној форми – кроз публикације и другу комуникацију – што ширем спектру публике, у разумном року.

СМЕРНИЦЕ

1. Објављивање:

- Резултати истраживања се на одговоран начин представљају академској и широј јавности, и у разумном року.
- Истраживач – руководилац ископавања - има првенство приступа оригиналним материјалима и документацији на лимитирано време, у законском року, након чега ови морају да се учине доступни другима.
- Документација и материјали, као и базе података и сирови резултати анализа на којима су засноване публикације и друге форме јавног извештавања треба да буду одговарајуће депоноване, за трајно чување.

Принцип 3: Отвореност истраживања и едукација јавности

Одговорна археолошка истраживања, у свакој фази процеса, на свим нивоима професионалне активности захтевају препознавање јавне одговорности археолога и посвећеност да се, у доброј намери, учине сви напори да се активно консултују све заинтересоване групе и успоставе односи сарадње који могу бити свима на добробит.

Археолози - истраживачи треба да сарађују у заједничким напорима са другим странама заинтересованим за археолошка налазишта и грађу са циљем унапређења очувања, заштите и интерпретације записа.

Археолози - истраживачи који нису у могућности да сами учествују у едукацији јавности треба да охрабрују и подржавају напоре других у овим активностима.

СМЕРНИЦЕ

- Археолози треба да обезбеде подршку целокупне јавности у одговорном управљању археолошким записом, археолошким локалитетима и археолошким грађом.
- Археолози посебно треба да објасне и промовишу употребу археолошких метода и техника у разумевању људског понашања и културе.
- Археолози посебно треба да представљају и преносе археолошке интерпретације прошлости.
- Археолози су дужни да се супротставе псеудонаучним, политичким, религијским и било којим другим притисцима који могу нарушити научност у процесу рада.
- Истраживачи судужни да осигурају максималну бригу о материјалним остацима и научну аутентичност документовања упркос политичкој или друштвеној или симболичкој осетљивости контекста.

Сарадња са локалним заједницама приликом истраживања

- Интерес заједница чије историје и/или ресурси су предмет истраживања треба узети у обзир. Појединци или групе у таквим пројектима треба да буду активно консултоване, да би се успоставио однос сарадње на добробит свих.
- Неопходно је да истраживачи осигурају да њихово истраживање не буду

на штету сигурности, достојанства и приватности људи са којима спроводе истраживања.

- Уколико истраживачи раде у конфликтним и постконфликтним зонама, на спорном наслеђу или наслеђу конфликта, осим примене највиших професионалних стандарда, техничке компетенције и ефикасности, морају да буду упознати и са различитим реалностима и значењима која постоје у овим зонама.
- Уколико се предмет истраживања хумани остаци који припадају живим заједницама, неопходно је поштовати жеље локалне заједнице, те сродника индивидуа чији су посмртни остаци предмет истраживања, у погледу начина третмана остатака.
- Жеље локалне заједнице не могу бити поштоване уколико су у супротности са основним научним стандардима археолошких истраживања.

Принцип 4: Непрофитност

Археолози треба да избегавају све активности које постављају профит испред научне и културне вредности археолошког записа и грађе.

СМЕРНИЦЕ

- Археолози - истраживачи не смеју да учествују у куповини и продаји предмета пореклом из археолошких контекста, јер тиме доприносе деструкцији археолошких локалитета, а могуће и учествују у илегалној трговини.
- Кад год је могуће, требало би да избегавају активности које доприносе и увећавају комерцијалну вредности археолошких објеката, посебно оних објеката који се не чувају у (одговарајућим) јавним установама или нису доступна за научно истраживање, интерпретацију и излагање.
- Археолози - истраживачи треба да воде бригу и пажљиво промишљају етичка питања која се односе спонзорство компанија или појединаца у финансирању археолошких активности. Истраживачи треба да размотре добробит за дисциплину оваквих пројеката спрам могућности да буду укључени у комерцијализацију археолошких објеката.

Принцип 5: Безбедно и подстицајно наставно и радно окружење

Наставно и стручно особље Одељења за археологију у обавези је да негује подстицајно, безбедно, сигурно и здраво радно и наставно окружење за све учеснике у истраживачком и наставном процесу.

СМЕРНИЦЕ

- Археолог - истраживач, као одговорно лице, придржава се свих прописа који се тичу безбедности и здравља на раду, као и прописа за превенцију и заштиту од злостављања на раду, и негује подстицајно и безбедно окружење за све учеснике у истраживању и настави.

- У циљу остваривања безбедног амбијента за рад и учење истраживач је дужан да се придржава закона и прописа, као и да на почетку истраживања треба да упозна све учеснике, укључујући студенте, друге истраживаче и наставнике, са законима и прописима који се тичу радно безбедног здравог радног окружења, као и прописима везаним за заштиту од узнемиравања и напада било да су они засновани на полу, роду, сексуалној оријентацији, инвалидитету, етницитету, националности, вероисповести или брачном статусу.

Етички кодекс и смернице дају основни оквир за добру праксу и могуће је да неће увек бити довољне да би се разрешила комплексност специфичних истраживачких ситуација. Уколико је потребно, случајеве нарушавања Етичког кодекса разматраће Одељење за археологију, при чему може да затражи мишљење од Комисијеа за оцену етичности истраживања при Одељењу за археологију.

Етички кодекс је у сталном процесу разматрања, ревизије и преговарања.